

Florea
FIRAN

Cella Delavrancea

Prozatoare și pianistă de mare virtuozitate, Cella Delavrancea întregeste galeria personalităților feminine din cultura română cu contribuții remarcabile în cele două domenii ale activității sale – muzica și literatura – care se împletesc armonios și nu pot fi înțelese decât împreună. Talent precoce, cu înclinații și pasiune pentru muzică, excelând ca pianistă, susține concerte încă de la o vârstă fragedă. La opt ani debutează pe scena Ateneului Român și se va forma alături de mari artiști precum George Enescu, pe care îl considera „suveranul muzicii”.

Extrem de longevivă, Cella Delavrancea a fost primul artist din istoria culturii române care a participat la sărbătorirea propriului centenar, în 1987, printr-un concert de gală de excepție.

Născută la 15 decembrie 1887 în București, într-o familie de intelectuali care îi asigură o educație aleasă, Cella este fiica cea mare a scriitorului Barbu Ștefănescu Delavrancea, o perioadă

și primarul Capitalei, și a Mariei (născută Lupașcu) licențiată în filosofie și matematică, directoare a Școlii Centrale de Fete, și ea pianistă talentată, elevă preferată a maestrului Eduard Wachmann (compozitor, profesor de pian și armonie la Conservatorul din București), a cărui elevă va deveni și Cella pe care o va forma ca pianistă. Împreună cu cele trei surori ale sale – Margareta, profesoară, membră activă a cenaclului „Sburătorul” al lui Eugen Lovinescu, Niculina, pictoriță, și Henriette, una dintre primele arhitecte române – face parte din valul feminismului care lua amploare în România la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX prin emanciparea femeilor, în special din înalta societate.

De mică, Cella citea și vorbea fluent franceză și germană. Tatăl său, care o numea „copilul meu ideal”, o vedea nu numai ca pe o muziciană desăvârșită, dar și o scriitoare talentată. La formarea ei a contribuit într-o mare măsură mediul ambiant din familie.

Continuare în p. 2

Poezie

Alexandru Cazacu
Dan Duțescu
Kludia Muntean
Elena Ștefoi

Eseu

Emanuel D. Florescu
Rodica Grigore
Adriana Iliescu
Dan Ionescu
Ion Parhon
Gabriela Păsărin
Andrei Șerban

Proză

Dumitru Drinceanu
Anca Mizumschi
Adrian Sângeorzan

Constantin Cubleșan – <i>Fotografia lui Eminescu – copil</i>	p. 4
Andrei Codrescu – <i>De ce nu pot vorbi la telefon</i>	p. 5
Mihai Ene – <i>Istoria recentă și „notele unui ambasador...”</i>	p. 6
Ioan Lascu – <i>Singurul Creangă</i>	p. 7
Adrian Cioroianu – <i>Complotul acele veri neașteptate</i>	p. 9
Dumitru Radu Popa – <i>Yannick Nézet-Séguin și Met Orchestra...</i>	p. 11
Carmen Firan – <i>Consistența tăcerii</i>	p. 13

Emilian Ștefărtă

Păsările lui Brâncuși survolează Parisul

pp. 23-24

André Derain – *Bărbat ghemuit*
Constantin Brâncuși – *Sărutul*

Sumar

- Florea Firan**, *Cella Delavrancea* / pp. 1-3
Constantin Cubleşan, *Fotografia lui Eminescu – copil* / p. 4
Andrei Codrescu, *De ce nu pot vorbi la telefon* / p. 5
Elena Ştefoi, *Poem: Ceea ce presupui* / p. 5
Dan Duţescu, *Poem: Nu exist* / p. 5
Mihai Ene, *Istoria recentă și „notele unui ambasador român la Paris”* / p. 6
Ioan Lascu, *Singurul Creangă* / p. 7
Gabriela Păsărin, *Tăceri înrămate sau despre filosofia „Departelui”* / pp. 8, 9
Adrian Cioroianu, *Complotul acelei veri nesfârşite* / p. 9
Emanuel D. Florescu, *Un duel nou dintr-un turnir vechi* / p. 10
Dumitru Radu Popa, *Yannick Nézet-Séguin și Met Orchestra la Carnegie Hall* / pp. 11, 13
Adrian Sângeorzan, *Mătuşile din Tiraspol* / pp. 12, 13
Carmen Firan, *Consistența tăcerii* / p. 13
Anca Mizumschi, *Pagini americane: Dunărea la Cazane; O singură silabă; Masa de bucătărie* / p. 14
Alexandru Cazacu, *Poeme: Reverențe și îmbrățișări; Si lamour existe encore* / p. 14
Rodica Grigore, *Caroline Lamarche. Dincolo de faptul divers* / p. 15
Klaudia Muntean, *Poeme: Între lumi; O mie și una de oglinzi; Râului Uitării* / p. 16
Dan Ionescu, *Între tsunami și iubire* / p. 17
Dumitru Drinceanu, *Două lumi* / p. 18
Adriana Iliescu, *Călătoria ca datorie față de natură* / p. 19
Florea Firan, *Omăgiu patronului spiritual* / p. 20
Red., *„Scrisul Românesc” la Târgul de carte Gaudeamus* / p. 21
Red., *Festivalul Internațional Shakespeare* / p. 21
Ion Parhon, *Răzbumarea lui Malvolio* / p. 22
Andrei Şerban, *„Oedip”: Sunt responsabil eu?* / p. 23
Emilian Ştefărtă, *Pasările lui Brâncuși survolează Parisul* / pp. 24, 23

Abonamente

Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
 Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 135 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primite la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Cella Delavrancea

În casa scriitorului Delavrancea se perindau numeroase personalități ale vremii – oameni politici, avocați, artiști, scriitori, precum Alexandru Vlahuță, I. L. Caragiale, Duiliu Zamfirescu, Octavian Goga, Victor Eftimiu, pictorul Nicolae Grigorescu, arhitectul Ion Mincu etc. „În locuința noastră modestă vibra dragostea pentru artă în toate formele ei – literatura, muzica, pictura, iar flacăra patriotismului nu se stinge niciodată”, va mărturisi mai târziu autoarea în volumul său de *Scrieri*. Până la 14 ani învață în familie, primele lecții le ia de la mama sa, la opt ani ținea concerte în sufragerie spre surpriza invitaților, și în Pensionul Mărgărita Miller Verghi din București când îl cunoaște pe Caragiale – „un ins colosal, abordează totul cu aceeași perfecțiune în filosofie, muzică, artă”. Cu marele dramaturg va lega o prietenie îndelungată, acesta scria în 1909 în ziarul „Universul”: „Un copil minune, Cella Delavrancea, care domesticește un monstru sălbatic: Arta.” Când împlinise 14 ani și se afla la Viena îi cântase lui Caragiale un vals din Chopin pe care l-a interpretat și la 90 de ani când a fost sărbătorită de Uniunea Scriitorilor și unde l-a avut partener pe fostul ei elev, pianistul Dan Grigore. În perioada când ținea concerte la Berlin era găzduită de Caragiale și s-a întâmplat să fie prezentă și în momentul trecerii în eternitate a marelui scriitor.

Își începe studiile universitare la Conservatorul din București, după care, însoțită de mama sa, pleacă la Paris pentru a-și desăvârși arta interpretativă în cadrul Conservatorului Național Francez. În 1907 obține Premier Prix, semnalat și de presa franceză. La Paris îl cunoaște pe Brâncuși în atelierul său din Impasse Ronsin când îi identifică lucrări spre surpriza artistului care i-a oferit un prânz grozav cu ciuperci. Se revede cu Nicolae Titulescu, mare admirator al ei („Nu ți-am spus niciodată ce însemni pentru mine... Ești cel mai mare catalizator pe care mi-l doream...”, mărturisea diplomatul). Urmează o perioadă intensă de concerte în toată Europa. Talentul său a fost recunoscut de Ferruccio Benvenuto Busoni, de George Enescu, cu care a dat recitaluri, cum a fost cel de la Ateneul Român.

Cariera didactică și-o începe ca profesoară de pian în învățământul preuniversitar la Liceul de Muzică din București (1950-1954), apoi la Conservatorul de Muzică, până la ieșirea la pensie. Mulți dintre elevii și studenții săi au devenit pianiști celebri, precum Nicolae Licareț, Radu Lupu sau Dan Grigore, cu acesta va avea o colaborare și prietenie artistică de lungă durată.

Începe să scrie literatură relativ târziu, când devenise una dintre personalitățile artistice ce se bucura de o notorietate europeană cu o strălucită carieră de pianistă și după ce scrisese și publicase articole și cronici muzicale și susținuse la radio conferințe și evocări ale marilor compozitori, reunite mai târziu în volumul *Trepte muzicale*.

Debutul literar se produce în 1929 în revista lui Tudor Arghezi „Bilete de papagal”. În presă începe să colaboreze din 1935 cu articole de critică muzicală și plastică în „Le Moment”, „Muzică și poezie”, „Cuvântul”, „Curentul” ș.a., iar din 1947 în revistele de cultură și literatură „Contemporanul”, „Gazeta literară”, „Secolul 20”, „Revista Fundațiilor Regale”, „Caietele Mihai Eminescu” etc.

Editorial debutează în 1946 cu volumul de nuvele *Vraja*, în urma unui concurs al Editurii Cultura Națională, pentru care este și premiată. Volumul cuprinde șapte nuvele: *Vraja*, care dă și titlul cărții, *Semnul*, *Broasca*, *Aperitiv*, *Recreație*, *Geamăna*, *Bal în strada El Dorado - 1890* și atrage atenția criticii literare, are cronici favorabile semnate de Vladimir Streinu, Perpessiciu, →

Scrisul Românesc

Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrisulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scrisulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

→ Șerban Cioculescu, relevând corespondența între personalitatea muzicală a autoarei și paginile sale literare, subliniind valoarea cărții în peisajul literar contemporan: „Literatura Cellei Delavrancea – remarcă Vladimir Streinu – păstrează numeroase urme ale preocupării muzicale. Personajele, în deosebi cele feminine, sunt ipostaze obiective ale personalității autoarei. În această privință, absența stilului liric și aspirația la obiectivitate nu ne pot înșela. Eroi-nele sunt fie interprete la pian ale lui Chopin, fie interprete critice ale muzicii în genere, și au toate o nedezmințită preocupare a ideii de personalitate.” Perpessicius susținea că autoarea este o cerebrală cu predilecție pentru subiectele dificile și situațiile psihologice amenințate de echilibrul lor. Criticul consideră *Geamăna* „o capodoperă a nuvelisticii noastre și-n care d-na Cella Delavrancea, scriitoarea și muziciana, a încarnat în preafrumoasa ateniană Alikei, însuși geniul muzicii și al purității plastice din Elada”. Giulia și Alikei sunt cele două ipostaze ale feminității autoarei. „Pe puntea vaporului, Alikei cu Georges priveau tăcuți orizontul largului. În spuma albă se înfiripau crinii pentru odihna unei fete tinere, și pe mare plutea Capri, din ce în ce mai albastră, precum plutea în genunea morții Giulia, geamăna fără frate.”

Cronicile muzicale, dramatice și plastice publicate în presa culturală din Capitală în perioada 1935-1970 le reunește în volumele *Arpegii în ton major* (1970) și *Mozaic în timp* (1975). Remarcabile sunt cronicile despre concertele lui Wilhelm Furtwängler, Wilhelm Backhaus, Pablo Casals, George Enescu, Wilhelm Kempff sau Sviatoslav Richter. În studiul *Eminescu ogândit în Chopin* Cella Delavrancea încearcă o apropiere între cei doi, bazându-se pe talentul ei de a găsi corespondențe. Portretele, amintirile, notele de călătorie din *Mozaic în timp* sunt transcrieri ale unor impresii, până la cele mai fine nuanțe. Cartea *Trepte muzicale* (1984) cuprinde texte radiofonice din perioada 1942-1944. Remarcabile sunt paginile despre sonatele beethoveniene, despre muzica pentru pian a lui Chopin și Schumann. În volumul *Dintr-un secol de viață* (1987) apar, pe lângă paginile memorialistice, portrete excepționale prin valoarea lor: Serghei Rahmaninov, Ferruccio Busoni, Rainer Maria Rilke, Paul Valéry, Gabriel Fauré.

În cel de-al doilea volum autoarea include și o selecție de impresii din călătorii, portrete și amintiri, despre Barbu Ștefănescu Delavrancea, I. L. Caragiale, Mateiu I. Caragiale și Alexandru Vlahuță. În prefață la ediția a III-a a *Arpeggiilor* (Ed. Minerva, 1973) Dumitru Micu va remarcă fragmente care atestă „adevărată vocație epică” a autoarei.

În 1975 la Editura Eminescu, în Colecția „Romanului de dragoste”, (într-un tiraj de 88 000 de exemplare, cu o copertă de Henriette Delavrancea), apare romanul *O vară ciudată*. Firul epic al romanului dezvăluie o poveste de dragoste neîmplinită între tânărul arheolog grec Pandeles și Alexandra (Alek) într-o frumoasă vară din zona Horezului. Eroina cărții, Alek, se întoarce la soțul ei, Mihai, cu toată pasiunea pe care a avut-o pentru Pandeles, în timp ce Irina, eroina din nuvela *Bal în strada*

Eldorado – 1890, alunecă fără nicio ezitare în brațele frumosului Anton. Autoarea scrie o literatură prin excelență pasională.

Dumitru Micu, în „Contemporanul” (27 iun.-4 iul. 1975), într-o cronică amplă remarcă: „Cine cunoaște culegerea de nuvele *Vraja*, la care eminenta pianistă Cella Delavrancea revela în 1946, și ca eminentă prozatoare, îi va regăsi în romanul *O vară ciudată*, amplificate toate calitățile; fina percepție a mișcărilor sufletești și arta compoziției, simțul rafinat al poeziei lucrurilor și al situațiilor – al «vrăjii» – și stilul de frazări subtile, cu virtuți de sugestie muzicală”. Într-o cronică publicată în „Flacăra” (22 dec. 1977) Șerban Cioculescu sublinia că „uimesc senzațiile de artă și impresiile peisagistice”.

Mircea Iorgulescu, într-o cronică intitulată *Viața ca o capodoperă*, observa: „Personajele din nuvelele și romanul Cellei Delavrancea conturează o tipologie care nu are prea mulți reprezentanți în proza noastră; în mod paradoxal, proza românească «artistă» însuflește de preferință naturi primare sau, ca la Mateiu Caragiale, de un rafinement în decădere. Rareori găsim acea îmbinare dintre o sensibilitate extraordinară de ascuțită și un sentiment de plenitudine a vieții care este atât de caracteristică personajelor din proza Cellei Delavrancea”.

Cella Delavrancea devine treptat o femeie mondenă, nelipsind de la recepții, serate, concerte, era foarte apropiată de Regina Maria; a fost căsătorită de trei ori, cel de al treilea soț fiind diplomatul Filip Lahovary; a fost atrasă de oameni puternici, cei mai mulți de dreapta, a avut o relație intimă cu profesorul Nae Ionescu, care a făcut valvă în presa vremii („Curentul”), văzând în profesor „salvatorul României”. În volumul *La apa Vavilonului* Monica Lovinescu relatează despre relația Cellei Delavrancea cu filosoful Nae Ionescu.

Cu Filip Lahovary a purtat o corespondență îndelungată, cele 90 de scrisori sunt redactate în limba franceză și publicate bilingv în franceză-română (Ed. Jurnalul Literar, 1998), ediție și Cuvânt înainte de Constantin Mateescu, traducere în română de Dan Mateescu. Scrisorile au în primul rând valoare documentară acoperind perioada 1926-1940, Cella având plăcerea de a comunica prin scrisori cu pasaje interesante despre scriitorii ca Ion Vineanu, Paul Zarifopol, Martha Bibescu, Elena Văcărescu, muzicieni – George Enescu, George Georgescu, Mihail Jora sau artiști plastici precum Milița Petrașcu, care îi realizează și un bust, Eustațiu Stoenescu, Theodor Pallady, sau oameni politici (Constantin Argetoianu, Ion Gigurtu).

Două cărți masive, însumând 1390 pagini, *Scrieri* (1982) și *Dintr-un secol de viață* (1988), apărute la Editura Eminescu sub îngrijirea criticului Valeriu Răpeanu, prezintă viața și activitatea Cellei Delavrancea ca prozatoare de talent și pianistă de vocație, considerată de Mircea Iorgulescu „surprinzătoare restituire literară”. În aceste volume se regăsește opera sa literară, memorialistica, cronici muzicale care acoperă aproape jumătate de secol. Primul volum, *Scrieri*, cuprinde nuvelele de debut, romanul *O vară ciudată*, cu două capitole noi, volumul *Mozaic în timp. Impresii. Călătorii. Amintiri*

și portrete, volumul *Arpegii în ton major*, care cuprinde *File de cronică* și *Portrete*, începând cu George Enescu: „Amintirea unui mare artist se adună greu în cadrul unui medalion a cărui formă închide, de obicei, flori presate, o fotografie stearsă și câteva rânduri scrise cu cerneală roșie. În toată făptura genialului enescian s-au îngemănat de timpuriu intuiția cu voința, răbdarea cu talentul, temperamentul cu măsura, poezia cu logica, desăvârșind una dintre cele mai excepționale personalități ale veacului nostru”; continuând cu Constantin Brăiloiu, Dinu Lipatti, Rahmaninov, Mihail Jora, Tiberiu Brădiceanu etc. Se încheie cu o serie de *Cronici* la spectacolele de *Dans*. Volumul cuprinde în final un scurt eseu *Despre perfecțiune*. „Să explici ce este perfecțiunea mi se pare mai greu decât să sondăm continentele din fundul oceanelor. Este desigur o știință, dar întărită mai ales de un HAR, adică mortarul psihic menit să contopească elementele care-i vor constitui biologia spirituală; adică bunul-simț – modestia – răbdarea – hărnicia – concentrarea – perseverența. Fără aceste virtuți perfecțiunea va rămâne învăluită în ceața inaccesibilității. Ea nu este disponibilă, dar există în neschimbată stare de prezență perpetuă.”

Cel de-al doilea volum, *Dintr-un secol de viață*, include o sută de pagini inedite și texte regăsite (jurnal și corespondență de familie). În final, editorul ediției introduce un capitol intitulat *Perspective istorico-literare* cu opinii asupra prezenței autoarei în viața culturală și literară.

Chiar dacă excelează cu precădere în muzică, Cella Delavrancea scrie o proză elevată, combinând erudiția culturală cu narațiunea emoțională și directă, este o autoare pe cât de inteligentă, pe atât de sensibilă, cu simț de observație fin și un bun instinct critic. Literatura îi completează harul artistic și îi permite să se manifeste complex, nevoia de a scrie vine firesc, fără dorința de a epata.

A fost sărbătorită la 90 de ani și la 100 de ani, când a susținut concerte omagiale de o admirabilă ținută artistică. Centenarul artei a fost evocat și de Monica Lovinescu în volumul *Unde scurte*: „Faptul că acest centenar al Cellei Delavrancea a fost sărbătorit printr-un concert omagial, în care ea însăși s-a mai măsurat încă o dată cu Bach, și a coincis cu apariția unei cărți de memorialistică, trebuie să considerăm nu doar o victorie biologică asupra timpului, dar și una de ordine spirituală, cum rar îi este dat omului să dobândească”.

Cella Delavrancea a murit la 9 august 1991, după „un lung drum croit cu energie binefăcătoare, ca un cer de vară”, cum menționa în volumul său *Dintr-un secol de viață*. A fost înmormântată în Cimitirul Bellu, pe Aleea Artiștilor.■

Constantin
CUBLEȘAN

Fotografia lui Eminescu – copil

În iconografia eminesciană sunt cunoscute patru fotografii ale acestuia, la vârste diferite, toate autentice. Dar, cercetătorii vieții marelui poet, și nu numai aceștia, s-au străduit de-a lungul vremii, să caute și să găsească și alte, diferite, imagini despre acesta, publicând și comentând câteva dintre ele (chiar mai multe) pe care critica și istoriografia literară le-au considerat, în general, fie a fi falsuri, fie contrafăcute, fie apocrife. De curând însă, în Arhiva Națională de Filme a fost descoperit de doi cercetători pasionați în studiul vieții și operei cu Eminescu, Ion Rogojanu și Dan Toma Dulciu, un film documentar, realizat

Gheorghe Eminovici (1812-1884) și Raluca Eminovici (1816-1876)
Pictură în ulei de Anton Zigri

în 1914 de către Octav Minar. Despre existența acestui documentar, cu durata de 20 de minute, a scris în presă Miron Manega, și el cunoscut pentru preocupările sale eminescologice. Filmul se intitulează *Eminescu, Veronica, Creangă* și a fost produs de Casa de Filme „Pathe”, imaginea fiind semnată de Victor de Bon, cel care a realizat și alte documentare, în același an, între care: *Concursul hipic național* (1914), *Funeraliile Majestății Sale Regelui Carol I* (1914), *Mănăstirea Hurez* (1914) sau *Serbarea zilei de 10 Mai 1914* (1914).

În această peliculă, alcătuită din trei părți consacrate fiecare câte uneia din persoanele menționate în titlu, apar imagini ale unor locuri și edificii din epocă, astăzi pierdute.

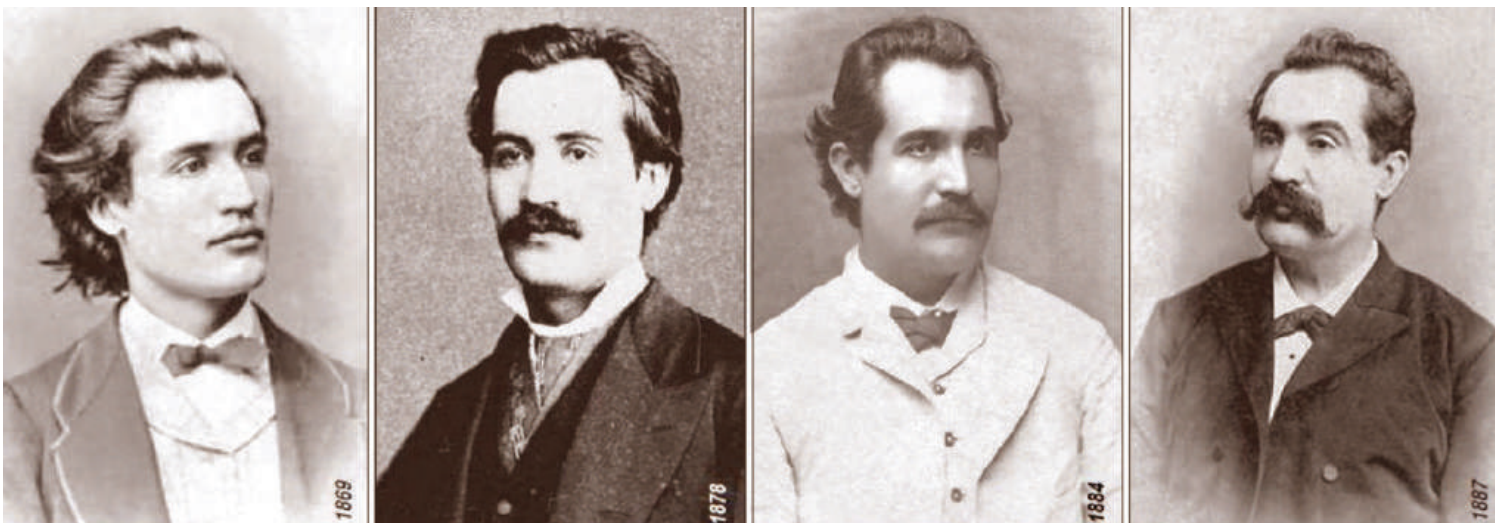
Foarte important este însă faptul că este promovată o fotografie, necunoscută azi, reprezentându-l pe Gheorghe Eminovici, tatăl poetului, șezând, având alături, în poziția în picioare, un copil, despre care se crede că îl reprezintă pe Mihai Eminescu, copil. Fotografia este autentică și în certificarea acestui fapt s-a pronunțat profesorul Corneliu Botez, în cartea sa din 1900 *Omagiu lui Mihai Eminescu*, pe care o evocă eminescologul Valentin Coșereanu într-un interviu luat de Gina Poenaru, în 2010, și publicat în revista „Lucașul” (fondat 2009), în 2022: „V. Coșereanu: Minar arată în filmul său și o fotografie controversată: în casa copilăriei lui Eminescu, atunci o paragină, sprijinită ca pereții să nu cadă, a fost fotografiat căminarul Eminovici, stând pe scaun, cu o mână pe un genunchi și cealaltă pe o măsuță, alături de un copil. Multă vreme s-a crezut că acel copil este Mihai Eminescu. Corneliu Botez, în cartea sa din 1900 *Omagiu lui Mihai Eminescu*, publicată la 20 de ani de la moartea poetului, demontează aceste supoziții. Corneliu Botez are credibilitate mare pentru că are corespondență cu fratele longeviv al lui Eminescu – Matei – cunoaște oameni și îi chestionează în legătură cu viața lui Eminescu, cu atitudinea lui în diferite locuri, când era student la Viena, Berlin, când era în țară ziarist la „Timpul”, sau bibliotecar la Iași, sau profesor... Așa încât Corneliu Botez este de crezut, fiind un cercetător serios, care pune baze pe mărturia autentică.” Numai că, tot Valentin Coșereanu așază sub semnul îndoielii identificarea lui Eminescu în respectiva fotografie întrucât Corneliu Botez, în corespondența cu Matei Eminescu, fratele mai mic al poetului, află de la acesta că la un moment dat, „mama s-a fotografiat la Iași, la Otto Bielg, de două ori, și o dată s-a fotografiat și Eminovici, cu fratele lui, cu Matei”. Imediat, interlocutoarea comentează: „Deci, nu era Mihai, era Matei Eminescu.”

E o pură supoziție și înclin să nu-i dau dreptate căpitanului Matei Eminescu întrucât în numeroase, prea numeroase, cazuri, n-a scăpat niciodată ocazia să se lustruiască pe sine în defavoarea lui Mihai Eminescu. Să ne amintim, bunăoară, faptul că el este cel care vorbește despre poet ca despre un mare consumator de alcool, până la beție. Ceea ce apropiații poetului, în mărturiile lor, nu confirmă. Dar, să luăm (cu rezerve totuși) de bună demonstrația lui Corneliu Botez și să admitem că în fotografie este înfățișat Mihai Eminescu la vârsta copilăriei. „Descoperim – scrie Miron Manega, descriind personajul din fotografie – un copil vioi, cu o privire pătrunzătoare, cu fruntea lată, ținând mâna stângă pe umărul puternic al tatălui său.”

Autenticitatea fotografiei nu poate fi pusă la îndoială și pentru că imaginea tatălui lui Mihai Eminescu, Gheorghe Eminovici este autentică, el apărând cu același chip și în alte câteva fotografii de epocă.

De ce să nu acceptăm ideea că această fotografie, extrasă din documentarul din 1914, poate deschide șirul lung al imaginilor despre Eminescu, cele autentice și altele mai puțin verosimile?! ■

Cele patru fotografii autentice: La vârsta de 19 ani, la Praga executată în atelierul foto al lui Jan Tomás, 1869. La vârsta de 28 ani, la București în atelierul lui Franz Dusček, 1878. La vârsta de 34 ani, la Iași în studioul foto al lui Nestor Heck, 1884. La vârsta de 37 ani, la Botoșani în studioul foto al lui Jean Bieliing, 1887/1888

**Andrei
CODRESCU**

De ce nu pot vorbi la telefon

În 1971 în San Francisco am scris o carte intitulată *Why I Can't Talk on the Telephone* (*De ce nu pot vorbi la telefon*). Îmi amintesc coperta, o figură de om cu un receptor la ureche atârnat de un fir spiralat, un desen de Alice Henderson-Codrescu. În 1971 cel mai sofisticat aparat telefonic putea fi tras numai la distanța permisă de firul cârlionțat dintre receptor și priză. Primul nostru telefon în Sibiu în 1962 era un aparat negru care suna rar și numai în cazuri grave, de obicei un accident sau o moarte. Dacă îl ridicam eu emoționat și tulburat, mama era deja în spatele meu cu o figură îngrozită întrebând cu voce sugrumată „Cine a murit?” Ne fream de telefon ca de dracu.

Pe la 10 ani, când m-am înscris în avangardă, mi-a venit ideea să ridic receptorul și să formez patru numere la întâmplare. O voce îngrozită ca a mamei a șoptit un mic *Alo* plin de frică. Nu am zis nimic pentru că primul lucru care mi-a trecut prin cap a fost „Nu știi c-ai murit?” dar nu mi-a ieșit din gură din cauză că eram băiețel bine crescut. În loc de asta am zis, „Brânză!” și am închis imediat. Asta a fost prima mea provocare telefonică și primul meu act de auto-cenzură.

Am învățat la timp că Securitatea asculta telefoanele și că fiecare cuvânt era analizat pentru dinamită sau praf de pușcă. Mama mi-a interzis aparatul. Soțul ei l-a încuiat într-o cutie de lemn. Am căutat cheia un an de zile. M-am și certat cu adulții pe linia rezonabilă, că dacă suna aparatul și eu nu puteam să-l deschid n-aș fi știut de moartea lor, doamne-fereste. Vedeți cum telefonul devenise între timp singurul mod de a anunța moartea. În trecutul fără telefon oamenii fără vecini mureau neanunțați. Din fericire, nu existau oameni fără vecini pe vremuri.

În America, unde am ajuns în 1966, telefonul era foarte scump și eu eram foarte sărac. Dacă aveam ceva grav de transmis, nu moartea, pentru că în America nu se vorbește deloc de moarte, și încă și mai puțin la telefon, ne duceam la vecinul cu telefon și-l rugam să ne lase să-l folosim. Ceva grav de genul „Poți să-mi împrumuți un pol?” era neapărat urgent. În fine, în anii următori s-a relaxat telefonul, dar eu nu. Orice convorbire telefonică era (și este) chin. Nu mai sunt așa de speriat când sună, dar în 1971 mai aveam încă intactă o bază de frică primară care mă paraliza, ca și cum moartea și Securitatea forfoteau sub viața cotidiană.

Am scris cartea *Why I Can't Talk on the Telephone*, cu niște povești sinistre în jurul aparatului. Am analizat paralizia mea telefonică și bâlbâiala cu care întâmpinam vocea din cealaltă parte. Era vorba, cred, de ideea că trebuie să te porți în mod diferit la telefon, să vorbești cu o voce matură, serioasă care nu-ți aparține, o voce care poartă costum de nuntă sau de funeralii, o voce oficială și autoritară care stăpânește situația, oricare ar fi ea. Chiar acum, în 2024, sunt foarte puțini oamenii cu care nu mă crispez într-o cercetare disperată în căutarea adultului permis la telefon. Chiar de asta vorbeam cu Carmen, unul dintre acei puțini prieteni cu care pot vorbi relaxat, cum că eu scrisesem o carte chemată *Why I Can't Talk on the Telephone* în 1971 și că încă e adevărat ce ziceam acolo. Carmen a spus că și ea are probleme cu vorbitul la telefon, că poate ni se trage din viața în dictatură. Suntem complexați, i-am zis, dar nu-i nevoie, pentru că azi suntem toți ascultați și înregistrați pe iPhone în care vorbim. I-am zis că o să găsesc cartea din 1971 și o să-i trimit povestea. După ce am închis, am căutat cartea și nu am găsit-o. Cred că mi-a furat-o un student. Nu numai, dar nu-mi amintesc deloc ce scrisesem și cum. Totul despre acest subiect era diferit în 1971. Restul e speculație. În viitor o să dispară complet aparatul de telefon. Înlocuit de telepatie, o să perorăm când vrem cu cine vrem, fără frică. Ce fel de vești o să transmitem? Singura știre: cum că suntem morți și telefoanele vorbesc între ele. ■

**Elena
ȘTEFOI**

Ceea ce presupui

O umbră vorbește de una singură
în raftul bibliotecii
și tu ții cu tot dinadinsul la ceea ce presupui
minciuna cere să te căiești înghite sensuri
deschizându-și larg ghearele
peste toate câte ai fi vrut să le scoți la iveală

asa că stai acolo în bezna celor mereu bănuite
în beciul durerilor altora
printre buchețele de busuioc
și borcane de miere
tu și parola ta de acces
la visele propriei mame
despre copilul pe care n-ai vrut să îl naști
dar care gângurește acum în brațele ei
într-o iesle de plastic în loc cu lumină

stai și așteaptă momentul prielnic
să te poți bucura de scena aceasta ■

**Dan
DUȚESCU**

Nu exist

Nu exist cum nu există lumina în
bezna nopții
Nu exist cum roua dimineții
dispare în arșița verii
Nu exist cum nici frunzele în
iarna grea
Nu exist când mă cerți și mă
lași uitat fără motiv

Exist doar când îmi spui că mă
iubești
Când părul îți cade năvalnic
peste ale mele brațe
Exist dacă adorm cu tine în
gând în nopțile târzii
Exist cu gândul că într-o zi îmi ai
să vii

Exist doar prin iubirea ta altfel
eu... nu exist ■